Eleştiri (Tenkit)

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Eleştiri**, bir sanat eserini, sanatçıyı ya da edebî bir olayı olumlu ve olumsuz yönleriyle inceleyip değerlendiren yazı türüdür. Batı edebiyatında **kritik**, Türk edebiyatında **tenkit** adıyla bilinir; yazana **eleştirmen** denir.
- Eleştiri **öğretici** bir metindir. Eleştirmen yargılarını eserden alınmış örnek ve kanıtlarla destekler; esere değil yazarın kişiliğine yönelen, kanıtsız yargılar eleştiri sayılmaz.
- Eleştirmen konusunda bilgili ve donanımlı, tarafsız ve saygılı olmalıdır. Eleştiride nesnel ölçütler esastır; eleştirmenin kişisel beğenileri (öznel yargılar) ancak gerekçelendirilerek yer alabilir.
- Eleştiri okura eseri tanıtır, onu okumaya ya da daha bilinçli okumaya yönlendirir; sanatçıya da eserinin güçlü ve zayıf yönlerini gösterir.
- Türk edebiyatında eleştiri Tanzimat'la başlar: **Namık Kemal**, Ziya Paşa'nın **Harabat** adlı antolojisini eleştirdiği **Tahrib-i Harabat**'ı yazmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde **Nurullah Ataç** ve **Mehmet Kaplan** (Şiir Tahlilleri, Hikâye Tahlilleri, Tip Tahlilleri) önemli eleştirmenlerdendir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Eleştiri, bir eseri olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirir.
( ) Eleştiri yazısını yazan kişiye eleştirmen denir.
( ) Eleştiride yalnızca eserin kusurları gösterilir.
( ) Eleştiri, Türk edebiyatında tenkit adıyla da bilinir.

2 Eleştiri türü Batı edebiyatında hangi adla bilinir?

A) Deneme B) Makale C) Fıkra D) Söyleşi E) Kritik

3 Aşağıdakilerden hangisi eleştirinin temel amacıdır?

A) Bir eseri olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirmek
B) Okuru güldürmek
C) Yaşanmış bir olayı hikâyeleştirmek
D) Gezilen yerleri tanıtmak
E) Yazarın kendi hayatını anlatmak

4 Aşağıdaki boşlukları uygun kavramlarla doldurunuz.
a) Eleştiri, bilgi veren ve değerlendiren bir tür olduğu için ..... metinler arasında yer alır.
b) Eleştirmen yargılarını eserden aldığı ..... ile desteklemelidir.
c) Namık Kemal, Ziya Paşa'nın Harabat'ını eleştirdiği ..... adlı eseri yazmıştır.

5 Aşağıdakilerden hangisi bir eleştirmende bulunması gereken özelliklerden biri **değildir**?

A) Konusunda bilgili olması
B) Tarafsız olması
C) Yargılarını kanıtlarla desteklemesi
D) Saygılı bir dil kullanması
E) Eseri okumadan yargıya varması

6 "Bu kitabı yazan kişiden zaten iyi bir şey beklemiyordum. Kendisini hiç sevmem; röportajlarındaki tavrı da bana hep kibirli gelmiştir. Kitabı okumadım ama kapağına bakınca ne anlatmak istediği belli oluyor."
Bu metnin **eleştiri** sayılamamasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Metnin kısa olması
B) Eserin kendisi incelenmeden, yazarın kişiliğine yönelik kanıtsız yargılarda bulunulması
C) Kitabın kapağından söz edilmesi
D) Metnin birinci kişi ağzından yazılması
E) Metinde tarih verilmemesi

7 Aşağıdaki eserlerden hangisi **Mehmet Kaplan**'a aittir?

A) Şiir Tahlilleri B) İntibah C) Eylül D) Karabibik E) Mai ve Siyah

8 Bir eleştiri yazısının okura iki yararını yazınız.

9 "Yazarın son romanı, ilk bölümlerinde okuru sımsıkı yakalıyor. Kasaba hayatını anlatan betimlemeler canlı ve özgün; özellikle pazar yeri sahnesi, sesleri ve kokularıyla gözümüzün önünde beliriyor. Ne var ki romanın ikinci yarısında olaylar hızla birbirine bağlanıyor, bazı karakterler neden öyle davrandıklarını anlamadığımız kararlar veriyor. Bu aceleye rağmen roman, yazarın önceki kitaplarından daha olgun bir anlatıma sahip."
Bu eleştiride romanın aşağıdaki yönlerinden hangisi **olumsuz** bulunmuştur?

A) Kasaba hayatının betimlenmesi
B) Pazar yeri sahnesi
C) Romanın ikinci yarısında olayların aceleyle bağlanması
D) Romanın ilk bölümleri
E) Yazarın anlatımının olgunlaşması

10 Türk edebiyatında eleştiri türünün başlaması aşağıdaki dönemlerden hangisine denk gelir?

A) İslamiyet öncesi dönem
B) Divan edebiyatının ilk yüzyılları
C) Cumhuriyet'in 1980 sonrası
D) Tanzimat Dönemi
E) Kök Türk dönemi

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Yazarın son romanı, ilk bölümlerinde okuru sımsıkı yakalıyor. Kasaba hayatını anlatan betimlemeler canlı ve özgün; özellikle pazar yeri sahnesi, sesleri ve kokularıyla gözümüzün önünde beliriyor. Ne var ki romanın ikinci yarısında olaylar hızla birbirine bağlanıyor, bazı karakterler neden öyle davrandıklarını anlamadığımız kararlar veriyor. Bu aceleye rağmen roman, yazarın önceki kitaplarından daha olgun bir anlatıma sahip."
Bu eleştiriyle ilgili
I. Eserin hem olumlu hem olumsuz yönlerine değinilmiştir.
II. Yargılar, eserden örneklerle desteklenmiştir.
III. Eleştirmen, yazarın kişisel hayatını değerlendirmiştir.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

12 "Bu kitabı yazan kişiden zaten iyi bir şey beklemiyordum. Kendisini hiç sevmem; röportajlarındaki tavrı da bana hep kibirli gelmiştir. Kitabı okumadım ama kapağına bakınca ne anlatmak istediği belli oluyor."
Bu metni gerçek bir eleştiri olacak biçimde düzeltmek için yazar neler yapmalıdır? İki öneri yazınız.

13 Aşağıdaki cümlelerden hangisi bir eleştiri yazısında yer almaya **en uygundur**?

A) Şairi hiç tanımıyorum ama kitabı bana sıkıcı geldi.
B) Kitabın kapağı çok güzelmiş, hemen aldım.
C) Şiirlerde doğa imgeleri sıkça kullanılmış; özellikle "yorgun ırmak" benzetmesi şairin hüznünü etkili biçimde yansıtıyor.
D) Şair, çocukluğunda Ege'de yaşamış.
E) Bu kitabı okuyan herkes şair olur.

14 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Eleştiride öznel yargılar gerekçelendirilerek yer alabilir.
( ) Eleştirmen, eserin yazarıyla ilgili kişisel duygularını ön plana çıkarmalıdır.
( ) Eleştiri, sanatçıya eserinin güçlü ve zayıf yönlerini gösterir.
( ) Mehmet Kaplan, eleştirmen kimliğinin yanında edebiyat tarihçisi olarak da tanınır.

15 "Bir eleştirmen, beğendiği yazarın zayıf eserini övmemeli; beğenmediği yazarın başarılı eserini de görmezden gelmemelidir."
Bu sözde eleştirmenin hangi özelliği vurgulanmaktadır?

A) Hayal gücü B) Mizah yeteneği C) Hızlı yazma D) Tarafsızlık E) Şiir yazabilme

16 Aşağıdaki eser–yazar eşleştirmelerinden hangisi **doğrudur**?

A) Tahrib-i Harabat – Namık Kemal
B) Tahrib-i Harabat – Ziya Paşa
C) Şiir Tahlilleri – Namık Kemal
D) Harabat – Mehmet Kaplan
E) Tip Tahlilleri – Ziya Paşa

17 Edebî metin ile eleştiri arasındaki farkla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Her ikisi de yalnızca bilgi vermeyi amaçlar.
B) Edebî metin estetik haz uyandırmayı, eleştiri ise bir eseri değerlendirmeyi amaçlar.
C) Eleştiri kurmaca, edebî metin gerçektir.
D) Edebî metin kanıta dayanır, eleştiri hayal gücüne dayanır.
E) Eleştiri yalnızca şiir biçiminde yazılır.

18 "Yazarın son romanı, ilk bölümlerinde okuru sımsıkı yakalıyor. Kasaba hayatını anlatan betimlemeler canlı ve özgün; özellikle pazar yeri sahnesi, sesleri ve kokularıyla gözümüzün önünde beliriyor. Ne var ki romanın ikinci yarısında olaylar hızla birbirine bağlanıyor, bazı karakterler neden öyle davrandıklarını anlamadığımız kararlar veriyor. Bu aceleye rağmen roman, yazarın önceki kitaplarından daha olgun bir anlatıma sahip."
Bu eleştirinin konusunu ve ana düşüncesini yazınız.

19 Eleştiride kanıt kullanmanın önemi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Eleştiriyi uzatması
B) Eleştirmenin kişisel duygularını gizlemesi
C) Esere yönelik bütün olumsuzlukları silmesi
D) Eleştiriyi kurmaca bir metne dönüştürmesi
E) Yargıların keyfî olmadığını gösterip okuru ikna etmesi

20 Aşağıdakilerden hangisi eleştiri türünde yazılmış bir metnin başlığı olmaya **en uygundur**?

A) "Çocukluğumun Yaz Tatilleri"
B) "Kapadokya'da Üç Gün"
C) "Sonbahar Şarkısı"
D) "Kayıp Anahtarın Peşinde"
E) "Bir Romanın Güçlü ve Zayıf Yanları Üzerine"

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Eleştirmen, bir mimar gibi eseri önce bütün olarak görmeli, sonra her tuğlasını tek tek incelemelidir. Yalnızca tuğlalara bakan, binanın güzelliğini kaçırır; yalnızca bütüne bakan da çatlakları göremez."
Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Eleştirmen eseri hem bütünüyle hem de ayrıntılarıyla değerlendirmelidir.
B) Eleştirmenler mimarlık eğitimi almalıdır.
C) Eleştirmen yalnızca eserin kusurlarını görmelidir.
D) Eserin bütünü ayrıntılarından önemsizdir.
E) Eleştiri yazmak bina yapmaktan zordur.

22 I. "Romanın dili sade ve akıcı; kısa cümleler olaylara hız kazandırıyor."
II. "Yazarın geçen hafta katıldığı televizyon programındaki kıyafeti hiç uygun değildi."
III. "Karakterlerden Nermin'in dönüşümü inandırıcı; çünkü her kararının gerekçesi önceki bölümlerde hazırlanmış."
Bu cümlelerden hangileri bir eleştiri yazısına **uygun** değildir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

23 **1. Metin:** "Kitabı bitirdiğimde içim burkuldu; kahramanın yalnızlığı kendi yalnızlığımı hatırlattı. Bu kitabı hayatım boyunca unutmayacağım."
2. Metin: "Yazar, kahramanın yalnızlığını mekân betimlemeleriyle destekliyor: Boş odalar, soğuk koridorlar ve kapanmayan bir pencere bu duyguyu somutlaştırıyor."
Bu metinlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Birinci metin nesnel ölçütlere dayanan bir eleştiridir.
B) Her iki metin de yalnızca kişisel duygulara dayanır.
C) İkinci metin, yargısını eserden kanıtlarla desteklediği için eleştiri niteliği taşır.
D) İkinci metin yazarın kişiliğini değerlendirmektedir.
E) Birinci metin eserden örneklerle desteklenmiştir.

24 Bir öğrenci okuduğu hikâye kitabı hakkında eleştiri yazacaktır. Aşağıdaki adımlardan hangisi eleştiri yazma sürecine **uygun değildir**?

A) Kitabı dikkatle okuyup notlar almak
B) Hikâyelerin dil, anlatım ve yapı özelliklerini incelemek
C) Yargılarını hikâyelerden örneklerle desteklemek
D) Yazarın hayatındaki özel olayları araştırıp onları eleştirinin merkezine koymak
E) Olumlu ve olumsuz yönleri dengeli biçimde değerlendirmek

25 "Yazarın son romanı, ilk bölümlerinde okuru sımsıkı yakalıyor. Kasaba hayatını anlatan betimlemeler canlı ve özgün; özellikle pazar yeri sahnesi, sesleri ve kokularıyla gözümüzün önünde beliriyor. Ne var ki romanın ikinci yarısında olaylar hızla birbirine bağlanıyor, bazı karakterler neden öyle davrandıklarını anlamadığımız kararlar veriyor. Bu aceleye rağmen roman, yazarın önceki kitaplarından daha olgun bir anlatıma sahip."
Bu eleştiride kullanılan "Ne var ki" ifadesinin işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bir örnek sunmak
B) Olumlu değerlendirmelerden olumsuz değerlendirmeye geçişi sağlamak
C) Bir sonucu özetlemek
D) Bir benzetme yapmak
E) Karakterleri tanıtmak

26 Aşağıdakilerden hangisi eleştiri ile edebî bir metin arasındaki farklardan biri **değildir**?

A) Her ikisinin de yazılı olarak kaleme alınabilmesi
B) Eleştirinin bir eseri değerlendirmesi, edebî metnin estetik bir amaç taşıması
C) Eleştiride yargıların kanıta dayanması, edebî metinde kurmacanın esas olması
D) Eleştirinin öğretici, edebî metnin sanatsal nitelik taşıması
E) Eleştiride nesnel ölçütlerin, edebî metinde öznel söyleyişin ağır basması

27 Eleştiriyle ilgili
I. Eleştirmen eseri değerlendirirken döneminin edebî anlayışını da göz önünde bulundurabilir.
II. Eleştiride öznel beğeniler hiçbir biçimde yer alamaz.
III. Eleştiri, okurun esere bakışını zenginleştirir.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

28 "Bu şiir kitabında şair, gündelik nesneleri (bir çaydanlık, eski bir palto, kırık bir saat) imgeye dönüştürmede çok başarılı. - - - - Bazı şiirlerde aynı imgelerin tekrar tekrar kullanılması, kitabın ikinci yarısında okurda bir yorgunluk yaratıyor."
Bu eleştiride boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Şairin çocukluğu İzmir'de geçmiştir.
B) Kitabın kapağındaki resim de şairin eseridir.
C) Bu nedenle kitap kusursuzdur.
D) Şiir, edebiyatın en eski türüdür.
E) Ancak bu başarı kitabın bütününe aynı ölçüde yayılmıyor.

29 "Cumhuriyet Dönemi'nde eleştiri ve deneme türündeki yazılarıyla tanınır. Dilde Türkçeleşme hareketini güçlü biçimde savunmuş, yazılarında yabancı kökenli sözcükler yerine Türkçe karşılıklar kullanmaya özen göstermiştir."
Bu parçada tanıtılan eleştirmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Namık Kemal
B) Şemsettin Sami
C) Nurullah Ataç
D) Mehmet Rauf
E) Nabizade Nazım

30 Okuduğunuz bir kitap, izlediğiniz bir film ya da dinlediğiniz bir şarkı hakkında, **en az bir olumlu ve bir olumsuz** yönü eserden örnekle destekleyen 4-5 cümlelik bir eleştiri paragrafı yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**